

coMiesięcznik

luty 2022

Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS

Strona | 1

Szanowni Państwo,

Polski Komitet Narodowy ICOMOS uznaje dostarczanie informacji za priorytetowe działanie. Temu służy nasza strona internetowa, „*Biuletyn Informacyjny*”, czasopismo „*Ochrona Dziedzictwa Kulturowego*”, konferencje i zgromadzenia. Jednak te kanały informacji mają ograniczenia, przede wszystkim informacje są selekcjonowane tematycznie i nie mogą być dostarczane na bieżąco.

„*Comiesięcznik*” jest informatorem Polskiego ICOMOS-u służącym dystrybucji różnorodnych, bieżących informacji na temat ochrony zabytków. „*Comiesięcznik*” prezentuje informacje zebrane przez członków Prezydium oraz dostarczone przez środowisko konserwatorskie. Informacje mają formę krótkich notatek, uporządkowanych w najprostszy sposób.

Redaktor wydania lutowego: Pani prof. Monika Bogdanowska

Redaktor wydania marcowego: Pan dr Jacek Dąbrowski – druidus66@gmail.com

Zapraszamy do przesyłania krótkich notek o wszelkich konferencjach, publikacjach, wydarzeniach, które mogą zainteresować środowisko konserwatorskie.

W imieniu Prezydium PKN ICOMOS,
Bogusław Szmygin

KONFERENCJE:

+++++++KONFERENCJE+++++++

Polski Komitet Narodowy ICOMOS organizuje konferencję naukową zatytułowaną **"Dostosowanie zabytków do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami - przepisy, zasady, dobre praktyki"**. Konferencja odbędzie się w Łazienkach Królewskich w Warszawie w dniach 9-10 maja 2022 roku. Współorganizatorami konferencji są: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Łazienki Królewskie w Warszawie, Zamek Królewski w Warszawie, Komitet Urbanistyki i Architektury PAN.

Strona | 2

Zasadniczym celem konferencji jest przedyskutowanie obecnego stanu dostosowania zabytków do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami oraz wypracowanie środowiskowego stanowiska na temat dopuszczalnych ingerencji służących zapewnianiu dostępności zabytków.

Zapraszamy do składania propozycji referatów i udziału w konferencji (link do rejestracji zostanie udostępniony w kwietniu 2022 roku). Konferencje PKN ICOMOS są otwarte dla całego środowiska konserwatorskiego. Szczególnie zapraszamy przedstawicieli samorządów i instytucji zarządzających zabytkami, którzy wdrażają programy zapewniające dostępność obiektów i obszarów historycznych.

Komunikat konferencji jest dostępny na stronie PKN ICOMOS i pod linkiem:

<http://www.icomos-poland.org/pl/>

B.S.

+++++++KONFERENCJE+++++++

W 2022 roku przypada 50. rocznica uchwalenia przez Zgromadzenie Generalne UNESCO *Konwencji o ochronie światowego dziedzictwa kultury i natury*. Z tej okazji PKN ICOMOS we współpracy z Międzynarodowym Centrum Kultury organizuje konferencję naukową **„50 lat Konwencji Światowego Dziedzictwa w Europie – osiągnięcia i wyzwania”**. Konferencja odbędzie się w Krakowie w dniach 9-10 czerwca 2022 roku.

W założeniach organizatorów krakowska konferencja ma być całościową oceną dorobku, aktualnych problemów i wizji przyszłości funkcjonowania ruchu Światowego Dziedzictwa w Europie. Udział w konferencji potwierdziły czołowe osobistości związane z ruchem Światowego Dziedzictwa. Konferencji będzie towarzyszyło doroczne spotkanie prezesów Komitetów Narodowych ICOMOS z Europy, którzy przyjadą do Polski na zaproszenie Polskiego ICOMOSu. Będzie to pierwsze spotkanie Euro Grupy w Polsce.

Informacje o konferencji są dostępne pod linkiem:

<http://www.icomos-poland.org/pl/2-uncategorised/402-50-lat-konwencji-swiatowego-dziedzictwa-unesco-w-europie-osiagniecia-i-wyzwania-zaproszenie-do-skladania-referatow.html>

B.S.

+++++++KONFERENCJE+++++++

“Integrated Approaches to Dissonant Heritage”- najnowsza akcja rozszerzenia dyskusji na temat jakże **„specjalnego dziedzictwa”** - określonego jako

„dysonasy”, a które jak wiadomo jest/było ściśle powiązane z reżimami, wojnami itp.

Niemieccy organizatorzy spotkania BMW SB i BBSR liczą na ciekawą dyskusję i głosy po jej zaprezentowaniu. Aby móc **w dniach 16 i 17 lutego 2022 r.** wysłuchać stanowisk ekspertów w tej sprawie należy się **zarejestrować do 7 lutego br.** Udział w spotkaniu prowadzonym w języku angielskim jest bezpłatny.

Strona | 3

Adres i możliwość rejestracji na stronie:

<https://futurium.ec.europa.eu/en/urban-agenda/culturecultural-heritage/events/online-forum-integrated-approaches-dissonant-heritage-europe-insights-networks-and-future?language=de>

B.W.

+++++KONFERENCJE+++++

Conference dates: **March 2-4th, 2022**

Call for Papers deadline: **February 8th, 2022**

Place: **Madrid (Spain)**

Organised by: **Medieval Colors Network. Universidad Complutense de Madrid, Freie Universität Berlin, Uniwersytet Jagielloński, Università di Bologna, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne y Helsingin Yliopisto.**

Konferencja aspiruje do tego, aby stać się miejscem spotkań i forum refleksji nad średniowiecznymi barwami i ich znaczeniem w ówczesnym życiu (historia sztuki, estetyka, technika, sensoryka, filozofia, restauracja, technika artystyczna, językoznawstwo, psychologia, optyka itp.) próbując promować pełniejszą wizję kolorystyczną ducha średniowiecza.

Z tego powodu proponuje się szereg linii tematycznych, wokół których będą się koncentrować konferencje i sesje bezpłatnej komunikacji, wszystkie mające za swój centralny motyw koncepcję kolorystyczną w średniowieczu:

- MATERIAŁ
- DOKUMENTACJA
- TECHNIKA
- SYMBOL

Głównym organizatorem konferencji jest Medieval Colors Network, członkiem tej sieci jest m.in. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, reprezentowany przez dr hab. Marka Walczaka, prof. UJ i dr Dobrosławę Horzele.

Więcej informacji:

<https://www.medievalcolors.com/activities/traces/>

J.Ł.

+++++KONFERENCJE+++++

Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu zaprasza do udziału w **Konferencji Naukowej „Utracone dziedzictwo – zachowana pamięć”**, która odbędzie się w dniach **17-18.11.2022 r.** Konferencja skierowana jest do szerokiego grona odbiorców—naukowców, muzealników, praktyków, przedstawicieli organizacji i stowarzyszeń, a także wszystkich zainteresowanych jej tematyką. Będzie służyć upowszechnianiu nauki, transferowi wiedzy i wymianie doświadczeń praktycznych. Głównym tematem spotkania będą możliwości i szanse zachowania

pamięci o industrialnej przeszłości regionów i o wyzwaniach, które stoją przed instytucjami zajmującymi się badaniem, dokumentowaniem i edukacją ukierunkowaną na infrastrukturę techniczną i przemysłową. Współorganizatorami konferencji są: Politechnika Opolska, Politechnika Wrocławska, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków Oddział Opolski, Stowarzyszenie Muzealników Polskich Oddział Opolski, Cementownia Odra.

Wybrane referaty zostaną opublikowane w „Wiadomościach Konserwatorskich”, a pozostałe materiały pokonferencyjne w „Opolskim Roczniku Muzealnym”.

Karty zgłoszenia uczestnictwa oraz streszczenia referatów można przysyłać do 31.03.2022 r. na adres: Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, ul. św. Wojciecha 13, 45-023 Opole (z dopiskiem „Konferencja”) lub drogą elektroniczną: e-mail sekretariat@muzeum.opole.pl

Szczegóły znajdują się na stronach Internetowych: <https://muzeum.opole.pl/file.php?i=aktualnosci/Karta-zgloszenia-uczestnictwa-2022-z-RODO.pdf>

oraz

<https://muzeum.opole.pl/file.php?i=aktualnosci/Komunikat-nr-1-zaproszenie-na-konferencje-2022-ost-.pdf>

K.K.

+++++

PUBLIKACJE:

+++++PUBLIKACJE+++++

Na stronie PKN ICOMOS, w zakładce „Publikacje” została udostępniona publikacja zatytułowana „**Uniwersalna karta oceny stanu technicznego obiektów tradycyjnych i zabytkowych**”. Publikacja została przygotowana przez zespół pracowników Katedry Konserwacji Zabytków z Politechniki Lubelskiej (wydanie z 2018 roku).

Publikacja przedstawia model analizy zabytkowego obiektu architektury. Model służy całościowemu i usystematyzowanemu opisowi i ocenie technicznej zabytkowego obiektu. Karta oceny może służyć jako forma dokumentacji zabytku oraz jako podstawa planowania prac remontowych, konserwatorskich i adaptacyjnych. Karta oceny zawiera szczegółowe opisy wypełniania poszczególnych rubryk oraz ilustrujące przykłady.

Karta oceny została opracowana w wyniku wieloletnich doświadczeń zespołu Katedry Konserwacji Zabytków, zebranych w pracy dydaktycznej i badawczej. Karta jest wykorzystywana jako standardowy dokument do analizy zabytków opracowywanych w ramach prac inżynierskich i magisterskich. Karta oceny została wykorzystana w kilkuset pracach dyplomowych zrealizowanych na Politechnice Lubelskiej i innych uczelniach.

Publikacja jest dostępna pod linkiem:

<http://bc.pollub.pl/dlibra/publication/13577/edition/13252>

B.S.

+++++PUBLIKACJE+++++

Strona | 5

„Krypty grobowe kościoła pw. św. Franciszka z Asyżu w Krakowie, Tom 1: Archeologia, historia, kostiumologia”, ss. 456. ISBN: 978-83-231-4465-6 „Tom 2. Antropologia, archeobotanika, mikrobiologia, konserwacja”, pod red. Anny Drażkowskiej, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2020, ss. 253.

Wersja angielska: „*Burial Crypts, of st. Francis of Assisi Church in Cracow in the Light of Interdisciplinary Studies*” ed. A. Drażkowska, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2021, ss. 266 ISBN: 978-83-231-4533-2; eISBN: 978-83-231-4537-0 <https://doi.org/10.12775/978-83-231-4537-0>.

Przedstawiane publikacje są multidyscyplinarną pracą. Poszczególne rozdziały przygotowane zostały przez specjalistów reprezentujących różne dyscypliny nauki. Są wśród nich archeolodzy, antropolodzy, historycy sztuki, chemicy, mikrobiolodzy, konserwatorzy zabytków archeologicznych i ceramiki, paleogenetycy, palinolodzy, archeobotanicy, architekci, archiwiści, geofizycy i włókiennicy oraz artyści rzeźbiarze. Dwa obszerne tomy, w sumie 809 stron, zawierają wyniki zrealizowanego 3-letniego projektu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, w ramach konkursu OPUS 12 – „Krypty grobowe kościoła pw. św. Franciszka z Asyżu w Krakowie w świetle badań interdyscyplinarnych” nr 2016/23/B/HS3/01910.

Jak piszą Autorzy dwa tomy oraz publikacja w j. angielskim, są „...relacją z fascynującej naukowej przygody...”. Przygoda ta to badania multidyscyplinarnego zespołu, których przedmiotem były krypty wraz ze znajdującymi się w nich pochówkami i wszystkimi udokumentowanymi artefaktami, w bazylice św. Franciszka z Asyżu i krużgankach klasztornych. W zespole, miejsce swego pochówku znaleźli m.in. piastowski książę Bolesław Wstydlivy, jego siostra bł. Salomea oraz dwaj synowie Władysława Łokietka.

W pracy omówiono zagadnienia, poczynając od historycznych, związanych z miejscem kościoła i klasztoru w przestrzeni średniowiecznego Krakowa, na konserwacji poszczególnych artefaktów kończąc.

Jacek Bojarski, **„Obrzędowość pogrzebowa w strefie chełmińsko-dobrzyńskiej we wczesnym średniowieczu”**, MONS SANCTI LAURENTII tom 9. Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2020, ss. 611 ISBN: 978-83-231-4443-4.

Celem Autora podejmującego badania, którego praca jest podsumowaniem wieloletnich (od 1996 r.) badań, było stworzenie syntetycznego obrazu obrzędowości pogrzebowej w północno-zachodniej strefie chełmińsko-dobrzyńskiej, z uwzględnieniem całej złożoności tego zagadnienia. Prezentowana praca badawcza jest głęboko osadzona w realiach źródłowych i wpisuje się w główny nurt studiów archeologicznych poświęcony tej sferze kultury duchowej Słowian.

J.Ł.

+++++PUBLIKACJE+++++

Publikacje i działania promujące zabytkowe parki wchodzące w skład Europejskiego Związku Parków Łużyckich

W czerwcu 2022r. powstanie książka „*Bezgraniczne Ogrody Marzeń*” o ogrodach i parkach Europejskiego Związku Parków Łużyckich oraz aplikacja mobilna wszystkich partnerów należących do Związku, dzięki której turyści będą mogli odkrywać i zwiedzać parki krajobrazowe. Związek planuje również w tym roku rozwinąć koncepcję wolontariatu oraz zająć się tematami „Sztuki życia” i „Europy” podejmując je podczas kulturalnych wydarzeń, a także konferencji. Planuje się również zorganizowanie szkółki letniej w Bad Muskau oraz seminariów parkowych w Brodach i Altdöbern.

Europejski Związek Parków Łużyckich został założony w 2010 r. w Brodach na terenie woj. lubuskiego. Należy do niego 9 zespołów parkowych na terenie Brandenburgii, Saksonii i województwa lubuskiego. Są to parki Pücklera w Muskau i Branitz, Ogród Różany w Forst, parki przypałacowe w Brodach i Altdöbern, Park Rododendronów w Kromlau, park w Neschwitz, oraz pałace i parki książęce w Żaganiu i Zatoniu. Wszystkie te zespoły łączy historyczny rozwój, który zawdzięczają znaczącym osobowościom jak hrabia Henryk Brühl, książę Herman von Pückler-Muskau i księżna Dorota Talleyrand-Périgord. Te rezydencje i parki tworzą kulturowe punkty krystalizujące europejskie powiązania między nimi, które do dnia dzisiejszego stanowią cenne dziedzictwo historycznych Łużyc i Dolnego Śląska.

Warto przypomnieć, iż prowadzone w ostatnich latach w zespole pałacowo-parkowym w Zatoniu prace doceniono w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”: zabezpieczenie ruin pałacu uzyskało wyróżnienie w edycji konkursu z 2019 r., zaś w edycji z 2021 r. park pałacowy uzyskał wyróżnienie w kategorii: "Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu", za przeprowadzenie rewaloryzacji parku i architektury ogrodowej.

B B-K.

+++++PUBLIKACJE+++++

ICOMOS aktywnie uczestniczy w różnorodnych pracach na rzecz klimatu – poprzez zaangażowanie na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego. Jednym z takich działań jest *Zielona księga dziedzictwa europejskiego*, wpisująca się w projekt Europejskiego Zielonego Ładu.

Zdaniem głównego autora *Księgi* – Andrew Potts (członka ICOMOS), *ma ona na celu zintegrowanie dziedzictwa kulturowego z działaniami na rzecz klimatu i zainspirowanie społeczności do działań transformacyjnych na rzecz klimatu. Utrzymanie globalnego ocieplenia poniżej 1,5°C to nasza najlepsza szansa na uchronienie planety, jej mieszkańców i ich kultur przed najgorszymi skutkami zmian klimatycznych. Europejski Zielony Ład pomaga skierować świat na tę ścieżkę. Od jego sukcesu zależy przyszłość dziedzictwa kulturowego Europy. Jednocześnie wspólne europejskie wartości i wspólne dziedzictwo oferują niezaprzeczalny potencjał w realizacji misji Zielonego Ładu. Dlatego dziedzictwo kulturowe jest niezbędne dla powodzenia Europejskiego Zielonego Ładu.*

Zielona księga europejskiego dziedzictwa kulturowego dostępna jest w językach: angielskim, francuskim i hiszpańskim.

https://openarchive.icomos.org/id/eprint/2552/1/2021_European%20Heritage%20Green%20Paper_full%20paper.pdf

J.D.

+++++

VARIA:

+++++VARIA+++++

„PAŁACYK +”, CZY „RUINA +”?

Przez kilka ostatnich dni przez media przetoczyła się fala artykułów, postów i komentarzy dotyczących wprowadzonych w ramach zmian podatkowych Polskiego Ładu „ulg na zabytki”. Zwracające uwagę, kąśliwe nagłówki „Pałacyk +” wywołały lawinę komentarzy. I dobrze, „Nie ważne jak, byleby mówili” - o zabytkach oczywiście ☺ Równocześnie, o czym z niechęcią, ale muszę napisać w kontekście polityki, jest to temat do którego odniesienie może wywołać określone implikacje. Kwestionowanie wszelkich działań „tegorządu” jest trendy i powoduje towarzyski upgrade, z kolei słabe głosy podnoszące jakieś pozytywy zmian mogą skończyć się środowiskową anatemą (w Krakowie grozi to „niezaproszeniem do stolika”. Kawiarnianego oczywiście). Jest to kolejna emanacja powszechnej niechęci do zmian wprowadzonych PŁ, które przecież dotyczą każdego. Pewnie z tej przyczyny w mysie dziury pochowali się głośni jeszcze niedawno przedstawiciele szeroko rozumianego środowiska konserwatorskiego: stowarzyszeń, organizacji, NGO-sów (specjalistycznych, branżowych społecznych i innych), od lat postulujący wzrost dotacji na zabytki, ulgi podatkowe, ale też, last but not least, dodatkowe opodatkowanie (powyciągamy z szaf te wszystkie rekomendacje, stanowiska, opinie itd.). By zamknąć kwestie „polityczne” dodam, że społeczeństwo ma nie tylko prawo, ale i obowiązek wytykać niewłaściwe decyzje rządzącym. Ważne są jednak intencje: czy w tym przypadku chcemy korekty ustawy, czy jej uchylenia (a tym może się skończyć)? Czy kierujemy się w tych wypowiedziach złośliwością

(„a niech i on nie ma”), czy zdrowym rozsądkiem i poczuciem społecznego solidaryzmu? Moją refleksję chcę jednak odnieść do doświadczeń zdobytych na stanowisku WKZ oraz wieloletnich obserwacjach krakowskich.

Zgodnie z polskim prawem ZA STAN ZABYTKU ODPOWIADA WŁAŚCICIEL, ustawodawca powierza mu opiekę nad dziedzictwem, która jest sprawowana w ważnym interesie społecznym (bo po to zabytki chronimy). Państwo nakłada więc obowiązek, a co daje? W przypadku obiektów wpisanych do rejestru, daje prawo do dotacji na prace remontowe i konserwatorskie, oraz ulgę podatkową, jeśli obiekt jest dobrze utrzymywany i nie jest w nim prowadzona działalność gospodarcza. A jeśli właściciel obowiązku nie dopełnia? Może do tego zostać przymuszony. Czy to sprawiedliwe? No, nie bardzo, ale tak jest. Jednak już w przypadku obiektu ewidencyjnego państwo nie daje nic – choć ogranicza do pewnego stopnia prawo dysponowania (np. uzgodnienie konserwatorskie do pozwolenia budowlanego). Sprawiedliwie? Wcale! Dlatego wprowadzona w 2018 nowelizacja ustawy dopuściła możliwość dofinansowywania przez gminy prac przy obiektach ewidencyjnych, co jest krokiem w zdecydowanie dobrym kierunku. Zdecydowana większość spraw prowadzonych w WUOZ-ach dotyczy właśnie obiektów ewidencyjnych (położonych na obszarach chronionych), z których znów zdecydowana większość powinna być JUŻ DAWNO być w rejestrze, ale z różnych przyczyn nie jest. Wspominam to jako naprawdę duże obciążenie, gdy nie dawaliśmy uzgodnienia dla wymiany XIX-wiecznych skrzynkowych okien w budynku ewidencyjnym na nowe z PCV. Co powiedzieć wnioskodawcy, skoro nie można dać żadnego wsparcia finansowego dla remontu zabytkowej stolarki? To samo z wymianą starej dachówki na „Janosika”, czy termomodernizacją „gładzią na styropianie” zamiast rzetelnego remontu starych tynków. Tu uchylę rąbka tajemnicy – podczas dyskusji nad kolejną już (obecnie procedowaną) nowelą ustawy udało się przeforsować możliwość dotowania remontów obiektów ewidencyjnych przez państwo. Od razu zasugerowaliśmy, by tego typu dofinansowania dotyczyły zdefiniowanego katalogu prac: na przykład remontów historycznej stolarki, czy wymiany pokrycia na tradycyjne. Tymczasem weszła ulga zapisana w PŁ – daje ona właścicielom szansę odliczeń poniesionych kosztów remontów. Odliczenie zaś kosztów zakupu zabytku stwarza szansę na remontowanie niszczących od dziesięcioleci obiektów. Praktyka konserwatorska – w zakresie stanu substancji zabytkowej w Polsce - pokazuje, że to nie tyle ulga PAŁACYK+ co raczej RUINA +. Uważam, że słusznie wytknięte, a definiowane przecież przez MF, a nie MKiDN (!) zapisy należy skorygować, zgłosić postulaty w jakim zakresie konieczne są zmiany, ale torpedowanie en block wszystkiego jak leci najbardziej zaszkodzi naszym zabytkom!

MoBo

++++++**VARIA**++++++

Dzięki pasji miłośników historii pszeniczne krakowskie wraca na stoły

Wszystkich birofilów zelektryzuje zapewne wiadomość o pierwszej beczulce krakowskiego piwa pszenicznego, które odtworzono zgodnie z recepturami sprzed pół tysiąca lat, wykorzystując zahibernowane i ożywione drożdże piwne znalezione na ścianach piwnicy w pałacu przy ul. Św. Jana w Krakowie. Co ciekawe, małe browar, produkujący ok 3 000 litrów piwa miesięcznie, uruchomiono w domu Jędrzeja Pukala

na krakowskim Kazimierzu, kontynuując tradycję piwowarską właściciela kamienicy. W dawnych czasach w większości domostw działały małe warzelnie, a typowym produktem było właśnie łagodne, jasne piwo pszeniczne o wspaniałej białej pianie i delikatnym smaku. Inicjatorem tego niezwykłego projektu jest archeolog dr Sławomir Dryja z Uniwersytetu JP II, a producentem historyk - Marcin Wnuk. Zainteresowanym polecam publikacje pana doktora, no i restaurację w domu Pukala, przy ulicy Krakowskiej 30.

MoBo

++++++VARIA++++++

O Forcie Vila Twierdzy Poznań

W grudniu ubiegłego roku do Prezydium PKN ICOMOS wpłynęły prośby o zajęcie stanowiska wobec projektu zagospodarowania Fortu Vila w zewnętrznym pierścieniu Twierdzy Poznań. Fort wzniesiono w latach 1887-1890. W roku 1983 fort wpisany został do rejestru zabytków. Planowana inwestycja polegać ma na zabudowie dziedzińca fortu oraz budowie na tzw. przedstoku fortu (także objętym wpisem do rejestru) 12 wolnostojących budynków mieszkalnych, wielorodzinnych, o wysokości 5 - 6 kondygnacji, z garażami podziemnymi. Wobec sprzecznych ze sobą konkluzji dwóch opinii konserwatorskich dotyczących tego projektu (opinia dopuszczająca inwestycję powołuje się bezpodstawnie na dokumenty ICOMOS-u) Komisja Architektury Militarnej PKN ICOMOS, po analizie projektu i obydwu opinii, zgodnie stwierdziła, że ingerencja w planowanym przez inwestora zakresie spowodowałaby nieodwracalną dezintegrację autentycznej, dobrze zachowanej struktury fortu; degradację wartości zabytkowych obiektu oraz istniejącego środowiska przyrodniczego. Stanowisko to przesłane zostało do władz m. Poznania, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Miejskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. W odpowiedzi - Miejski Konserwator Zabytków poinformował, że inwestycja nie uzyskała żadnych pozwoleń konserwatorskich, a postępowanie w sprawie złożonego przez inwestora wniosku o wydanie pozwolenia zostało zawieszone. W razie wznowienia postępowania stanowisko PKN ICOMOS w sprawie planowanej inwestycji zostanie uwzględnione jako głos ekspercki. Przy ocenie projektu zostaną wzięte pod uwagę zasady ochrony zabytkowych fortyfikacji określone w Karcie Ochrony Fortyfikacji PKN ICOMOS.

P.M.

++++++VARIA++++++

Dziedzictwo architektoniczne a metodyka BIM (Building Information Model).

Powstanie i rozwój cyfrowych modeli typu BIM wynika z potrzeby i dążenia do osiągnięcia powszechnej zgodności standardów budowlanych, eksploatacyjnych i użytkowych różnych kategorii obiektów architektonicznych. Systemowo obejmuje to wszystkie etapy funkcjonowania budynku oraz wszystkie powiązane z budynkiem komponenty infrastruktury. W rezultacie układ bazy danych BIM wykorzystuje adresy określone przez położenie (geometrycznie) i przez typ elementu (semantycznie). BIM umożliwia finalnie zarządzanie całym procesem użytkowania zapewniając bezpieczeństwo m.in. poprzez monitorowanie stanu. Wyróżnione współczesne

budowie wyposażane bywają w dedykowany indywidualnie system cyfrowy, wykorzystujący wirtualny model – posiadają więc swój indywidualny BIM. **To rozwiązanie może mieć uprawnione zastosowanie również w odniesieniu do unikatowych obiektów dziedzictwa architektonicznego.**

Sposób zastosowania możliwości metodyki BIM w stosunku do obiektów zabytkowych nadal nie cieszy się, w szerszym zakresie, zainteresowaniem środowiska konserwatorskiego. Praktycznie dopiero ostatnio zakorzenia się w świadomości konserwatorów problematyka inwentaryzacji 3D (metodą skanowania), z praktycznym wykorzystywaniem ich przez instytucje ochrony dziedzictwa. Tymczasem technologie cyfrowe rozwijają się dynamicznie i zaniechanie równoprawnego i pełnoprawnego umocowania dziedzictwa architektonicznego w metodyce BIM może przynieść negatywne skutki w przyszłości. W tej sytuacji konieczne jest włączenie się środowiska konserwatorskiego w proces formułowania zasad nie tylko modelowania, ale także zapisu i przekazywania do wykorzystania informacji o obiektach zabytkowych zebranych w trakcie przygotowywania, trwania i eksploatacji inwestycji.

Korelacja m.in. badań konserwatorskich z technologią BIM wymaga poszerzonych konsultacji wielu branż opracowujących poszczególne etapy prac związanych z adaptacją i modernizacją obiektów zabytkowych. Należy wypracować kompleksowy system zarówno oznaczeń graficznych, jak i sposób zapisu danych opisowych, parametrycznych, katalogowych, ikonograficznych i fotograficznych. Pozwoli to na spójne zestawienie zarówno części analitycznych różnych dokumentacji, jak i części wniosków m.in. w celu możliwie pełnego udokumentowania faz przebudowy obiektu. Wypracowany system pozwoli na przeprowadzenie również analiz wartościujących zabytek i umożliwi podjęcie odpowiednich decyzji konserwatorsko-projektowych w celu zachowania i ucytelnienia tych wartości.

W związku z tym, sposób zapisu zarówno graficznego jak i tekstowego wymaga dostosowywania się do wcześniej wykonanej dokumentacji, co może być kłopotliwe ze względu na różną specyfikę wykonywanych badań oraz czas ich powstania. Ujednolicony, parametryczny sposób zapisu najważniejszych opisów i wniosków pozwoliłby na utrzymanie spójności i koherencji bazy wiedzy o obiekcie zabytkowym.

Zagadnieniem zastosowania BIM w ochronie dziedzictwa architektonicznego planuje zająć się już w 2022 roku grupa młodych naukowców z Pracowni Ochrony i Konserwacji Zabytków, Zakładu Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki PW.

C.G.

+++++VARIA+++++

Wrocławskie Muzeum Architektury działa od 1965 r. we wnętrzach dawnego zespołu klasztoru i kościoła św. Bernarda, odbudowanego ze zniszczeń wojennych według projektu arch. Edmunda Małachowicza (1925-2015) - członka honorowego ICOMOS. Jest to jedyna w Polsce tego typu instytucja posiadająca zbiory poświęcone w całości architekturze, zarówno historycznej jak i współczesnej, które prezentowane są na wystawach stałych oraz czasowych.

W dniu 18.02.2022 r. o godz. 18:00 odbędzie się wernisaż wystawy „**Trouble in Paradise**” (przygotowanej przez zespół Prolog+1), która była pokazywana w Pawilonie Polskim na 17. Międzynarodowej Wystawie Architektury – la Biennale di

Venezia 2020. „Autorzy projektu założyli, że w czasach narastających lokalnych i światowych kryzysów to właśnie obszary wiejskie są istotnym elementem budowania zrównoważonych środowisk ludzkich”.

Współautorami wydarzenia są: Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki oraz Muzeum Architektury we Wrocławiu. Wystawa trwać będzie do 8.05.2022.

Dodatkowe informacje:

<http://ma.wroc.pl/pl/artykul/trouble-in-paradise/>

K.K.

Strona | 11

++++++**VARIA**++++++

Cykl filmów o architekturze modernistycznej

Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki oraz firma FIDO Film przygotowali cykl znakomitych filmów o architekturze modernistycznej w Polsce pod tytułem: „**Rzeczpospolita modernistyczna**”.

Jak możemy przeczytać na stronie NIAiU: „>>Rzeczpospolita modernistyczna<< to dwanaście filmów dokumentalnych pokazujących fenomen polskiej architektury modernistycznej lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku. Ogólnopolska skala, szybkie tempo budowy i wysoka jakość wykonania zapewniły tym inwestycjom znaczące miejsce w historii polskiej architektury. Projekt sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022”.

Każdy odcinek poświęcony jest odrębnemu zagadnieniu i tak w kolejności dostępne odcinki dotyczą następujących tematów: 1. Architektura Władzy 2. Architektura Sportu 3. Architektura mieszkaniowa. Osiedla społeczne 4. Architektura mieszkaniowa luksusowa 5. Architektura przemysłu. Port w Gdyni 6. Centralny Okręg Przemysłowy. Architektura przemysłu 7. Architektura Edukacji 8. Architektura kultury 9. Architektura biznesu i usług 10. Architektura kurortów.

Linki do kolejnych odcinków można znaleźć na stronie NIAiU pod adresem: <https://niaiu.pl/rp-modernistyczna/>. Filmy dostępne są też na kanale Youtube.

Miłośnikom architektury portowej polecić można odcinek 5. poświęcony portowi w Gdyni, w którym jako eksperci występują m.in. członkowie PKN ICOMOS prof. Maria J. Sołtysik, prof. Jacek Friedrich i dr Anna Orchowska-Smolińska. Link do tego odcinka:

<https://niaiu.pl/zasob/5-architektura-przemyslu-port-w-gdyni/>

R.H.

++++++**VARIA**++++++

Przedmioty i Przekroje - dwie nowe wystawy w Muzeum Narodowym w Krakowie

16.12.2021 r. w odremontowanej Kamienicy Szolajskich przy Placu Szczepańskim w Krakowie, Muzeum Narodowe otwarło dwie komplementarne wystawy: „Przedmioty. Galeria designu polskiego XX i XXI wieku” oraz „Przekroje. Galeria architektury polskiej XX i XXI wieku”, (<https://mnk.pl/wystawy/przedmioty-galeria-designu-polskiego-xx-i-xxi-wieku>).

Obie wystawy są zwiastunami planowanego muzeum designu i architektury, który, jako oddział Muzeum Narodowego w Krakowie ma powstać w dawnym Hotelu Cracovia. Wystawy prezentują sygnalnie polski dorobek projektowy ostatnich 120 lat. Dopełniają prezentację sztuki współczesnej z zasobów Muzeum. Wpisują się w tradycję

krakowskiego Muzeum Techniczno – Przemysłowego, którego zbiory (ale już nie idee) przejęło Muzeum Narodowe w wyniku decyzji politycznych w 1950 r.

Z wielu względów obie wystawy warto zobaczyć i przemyśleć w kontekście ochrony dóbr kultury. Prezentują przedmioty i projekty architektoniczne obiektów, które stają się zabytkami, które ze sfery współczesności przenikają do sfery świadectw minionej epoki. Wokół których toczą się dyskusje co do ich dalszych losów. Z designem sprawa jest prostsza. Rynek kolekcjonerski już dawno zdecydował, że lekceważone kiedyś ceramiczne „pikasiaki”, czy meblościanki Kowalskich, stały się przedmiotem pożądanym wielu zbieraczy. Są cenione, co znajduje wymierny wyraz w cenach osiąganych na aukcjach i targach kolekcjonerskich. W przypadku architektury sprawa jest bardziej złożona. Uznanie badaczy i miłośników trudniej przekłada się na realia ochrony konserwatorskiej. Warszawska Rotunda PEKAO, czy wrocławski SOLPOL dowodzą, że względy użytkowe biorą górę. Co więcej, dyskusje, na temat losów części z tych obiektów otwierają nowy rozdział w rozważaniach o istocie zabytku i znaczeniu pojęcia „ochrona”. Wystawa „Przekroje” ukazuje znaczenie dokumentacji w zachowaniu pamięci o historycznych realizacjach.

Nieprzypadkowo obie wystawy otwiera prezentacja dawnego Hotelu Cracovia i jego wyposażenia. Przypomniana jest społeczna akcja w obronie budynku oddanego do użytku w 1965 r., projektowanego przez Witolda Cęckiewicza. Wszak nieoczekiwany zakup nieruchomości na rzecz Muzeum Narodowego w 2016 r. zakończył spór związany z deweloperskim projektem wyburzenia gmachu. Historia dawnego Hotelu na tym się nie zakończyła. W materiałach Muzeum, w związku z planami tworzenia muzeum designu, czytamy: *„Gmach dawnego hotelu Cracovia, ze względu na swój bardzo zły stan techniczny, wymaga daleko idącej przebudowy i adaptacji, łącznie z całkowitą wymianą substancji budowlanej, w zakresie na jaki pozwala na to wpis konserwatorski. W efekcie powstanie nowy budynek, zrealizowany według współczesnych technologii budowlanych, uwzględniających takie kwestie jak zużycie energii czy wpływ na środowisko, a w ten sposób siedziba nowego oddziału stanie się także przykładem najbardziej zaawansowanych rozwiązań stosowanych we współczesnej architekturze.”* (<https://mnk.pl/arttykul/dawny-hotel-cracovia>).

Dwie sygnałowe wystawy stanowiące wstęp do powstania nowoczesnego Muzeum Architektury i Designu, zapowiadają też kolejne dylematy i pułapki dyskusji o współczesnym rozumieniu słowa „zabytek”. Wystawy polecamy gorąco!

A.S.

++++++**VARIA**++++++

Ochrona współczesnych obiektów budowlanych – możliwa, czy nie?

Obecnie wznoszone nietypowe konstrukcje budowlane nie będą bezpiecznie użytkowane przez 100 lat (okres podany jako minimalny w normie europejskiej). Takich nietypowych konstrukcji wybudowano - przede wszystkim w ostatnim dwudziestolecu - bardzo dużo. Architekci i inżynierowie prześcigają się w budowie atrakcyjnych architektonicznie obiektów o ekstremalnych gabarytach. Ich okres bezpiecznego użytkowania z zasady będzie krótszy niż zakładany w odniesieniu do obiektów typowych. Ponadto utrzymanie w dobrym stanie technicznym takich obiektów jest technicznie trudne i bardzo kosztowne. Trudne i kosztowne jest również ich wzmocnianie lub rozebranie.

Stale zwiększające się obciążenie eksploatacyjne i anomalie pogodowe (porywisty wiatr i nawalne opady deszczu) powodują przyspieszoną degradację każdej konstrukcji (np. wiadukt Polcevera zawalił się w czasie gwałtownej ulewy). Natomiast skutki zawalenia się nietypowych konstrukcji o dużych gabarytach będą proporcjonalne do ich wymiarów i oryginalności.

Katastrofę wiaduktu w Genui należy traktować jak ostrzeżenie dla innych - ostrzeżenie przed budową nietypowych i nadmiernie dużych konstrukcji. Zachęcam Państwa do zapoznania się z artykułem dotyczącym przyczyn zawalenia się wiaduktu Polcevera w Genui we Włoszech: <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/17/8098/pdf>

Strona | 13

Wydaje się, że z dużą ostrożnością należy podchodzić do wpisywania do rejestru zabytków takich oryginalnych obiektów zbudowanych w ostatnich 50 latach, a współczesne obiekty oryginalne i o ekstremalnych gabarytach zapewne nie doczekają nawet momentu formalnego uznania za zabytki.

J.R.

+++++